

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ

Рўйхатга олинди:

№ БД -5510400-3.33

2021 йил "04" 06

Соғлиқни сақлаш вазирлиги

12.1.2021 йил Бўйруқ

2021 йил "04" 06

ТЎЛИҚ ОЛИНАДИГАН ТИШЛАР БИЛАН ПРОТЕЗЛАШ
МОДУЛ ДАСТУРИ

Билим соҳаси:	500 000 –	Соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот
Таълим соҳаси:	510 000 –	Соғлиқни сақлаш
Таълим йўналиши:	5510400 –	Стоматология

Тошкент – 2021

Тузувчилар:

- Хабилов Н.Л. – ТДСИ, Госпитал ортопедик стоматология кафедраси
мудир, т.ф.д., профессор
- Сафаров М.Т. – ТДСИ, Госпитал ортопедик стоматология кафедраси
доценти, т.ф.н.

Такризчилар:

- Ирсалиев Х.И. – ТДСИ, Факултет ортопедик стоматология кафедраси
профессори, т.ф.д.
- Алимов А.С. – Тиббиёт ходимлар касбий малакасини ривожлантириш
маркази, 1-стоматология кафедраси мудир, т.ф.д. ,
профессор.

Модул дастури Тошкент давлат стоматология институтида ишлаб
чиқилган.

Модул дастури Тошкент давлат стоматология институти Кенгашида
кўриб чиқилган ва тавсия қилинган (2021 йил 29 январдаги 5 - сонли
баённома).

Модул дастури Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги
тиббиёт ва фармацевтика узлуксиз касбий таълими муассасалараро
Мувофиқлаштириш Кенгашининг 2021 йил “ ” даги “ “– сонли
баённомаси билан маъқулланган.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 2021 йил
“ ” даги -сонли буйруғининг -иловаси билан модул
дастури рўйхати тасдиқланган.

1. Ўқув модулининг долзарблиги ва олий таълимдаги ўрни

Тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш модули ўқув режанинг клиник модуллар блокига тааллуқли бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Давлат таълим стандарти ва бакалавриат йўналиши малака талабларига асосланган ҳолда тузилган. Ушбу модул дастури асосида замонавий педагогик технологияларни ўқитиш жараёнига тадбиқ этиб, талабани амалий кўникмаларни волонтер, беморларда бажаришга ўргатиб ва орттирилган кўникмаларни замонавий тиббий технологиялар орқали клиник амалиёт билан уйғунлаштирган ҳолда қўллашга имкон яратади. Ушбу модул дастури тўлиқ олиб қўйиладиган тишлар билан ортопедик даволашнинг эстетик асосларини ўз ичига қамрайди, тўлиқ олиб қўйиладиган протезлар клиник ва лаборатор босқичлар, бўлғуси умумий амалиёт стоматологияда клиник фикрлаш, касаллик ва унинг белгиларини асослаш учун замин яратиб беради.

Тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш модули 9-10 семестрда ўқитилади. Мазкур модул ўқув режадаги тиббий биология, умумий генетика, биофизика, тиббий кимё, биокимё, анатомия, физиология, микробиология, клиник реставрацион стоматология, олинадиган ва олинмайдиган тишлар билан протезлаш, юз-жағ касалликлари ва жароҳатлари, оғиз бўшлиғи жарроҳлиги модулларидан ўзлаштирилган билимларга асосланади.

Модул пародонтология, оғиз бўшлиғи шиллиқ парда касалликлари, ортодонтия модуллари билан узвий боғлиқ. У бошқа заминий модуллар билан биргаликда стоматология тўғрисида яхлит маълумот беради, шу билан бирга талабада клиник фикр юритиш ривожланишини таъминлайди.

2. Ўқув модулининг мақсади ва вазифаси

2.1. Модулнинг мақсади: - замонавий технологияларни ўқиш жараёнига жалб қилиб, талабага тўлиқ тишсизликда тиш протезини тайёрлаш, тиш протезларни тўғри танлаш, ишлатиш, протездан кейинги асоратлар ва уларни олдини олиш усулларини ўргатишдан иборат.

2.2. Модулнинг вазифалари:

- тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш модули ҳақида тушунча бериш;
- талабаларни назарий маълумотдан бошланғич амалий кўникмаларни бажариш даражасигача қадамма-қадам ўргатиш;
- замонавий педагогик технологияларни дарс жараёнига тадбиқ этиб, талабани клиник фикрлаш ва билимини сақлаш даражасини ошириш;
- замонавий текшириш усуллари ҳақида тушунчага эга бўлиш;
- протезлар турини ўргатиш;
- протезларни тайёрлаш ва беморга қўйиш;

- протезлашдан кейинги кузатиладиган асоратлар ва уларнинг профилактикасини ўргатиш;
- соғлом турмуш тарзини тарғибот қилиш;
- талабанинг клиник фикрлаш қобилиятини ўстиришга қаратилган стандартга мос амалий кўникмаларни ассистент-талаба, талаба-фантом услубида автоматизм даражасига етказиш.

2.3. Модул бўйича талабаларнинг билим, кўника ва малакаларига қўйиладиган талаблар:

9 семестр

Талаба:

- тишларни танлаб чархлаш;
- кексалик ёшдаги беморларни тишларни тўлиқ йўқотгандаги ҳолати;
- окклюзия асослари;
- пастки жағнинг детерминант ҳаракати;
- окклюзияни шаклланиш асослари;
- чайнов ва ютиш актларининг асослари;
- имплантатлар ёрдамида тиш протезларини фиксацияловчи ва имплантатлар ёрдамида ушлаб турилувчи контрукцияларнинг клиник протоколлари;
- тўлиқ олиб қўйиладиган протезларга имплантатларнинг таъсири;
- имплантатларга кескин босим берувчи тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезлари;
- имплантатлар ёрдамида протезлашнинг замонавий йўналишлари ва истикболлари **ҳақида тасаввурга эга бўлиши;**
- ўқув, илмий ва маълумот адабиётлари билан мустақил ишлаш, амалий кўникмаларни мустақил бажариш, тест ва вазиятли масалаларни ечишни;
- фантом моделларда тишларни танлаб чархлашни;
- ортопедик стоматология амалиётида қўлладиган функционал текшириш усулларни (гнатодинамометрия, термометрия, окклюзиограмма, чайнаш синамаларни) ўтказишни;
- тўлиқ тишсизликда қолип олишни;
- стоматологик профилактика тадбирларини **билиши ва улардан фойдалана олиши;**
- бемор оғзидан анатомик, икки қаватли, ёрдамчи қолипларни олиш;
- шахсий қошиқ ёрдамида функционал қолип олиш;
- борларни фарқлай билиш ва турли дастакларга фиксация қилиш;
- тишларни танлаб чархлаш;
- окклюзиография ўтказиш;

- мумли болишчаларни тайёрлаш;
- мумли болишчалар ёрдамида марказий жипслашувни ўлчаш;
- тиш протезини мумли асосини оғиз бўшлиғида ўлчаш *малакаларига (шу жумладан амалий кўникмаларига) эга бўлиши керак.*

10 семестр

Талаба:

- тўлиқ иккиламчи адентия бўлган беморларни протезлашга жарроҳлик ва терапевтик тайёрлаш асослари;
- тўлиқ олинадиган тиш протезларни тайёрлашдаги лаборатор босқичлар;
- эстетик ортопедик стоматология асослари;
- тўлиқ олиб қўйилувчи протезга такрорий моделлаштириш;
- тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезларидан фойдаланиш муддатини узайтириш;
- тўлиқ олиб қўйилувчи протези бор бўлган беморларда нутқни шакллантириш асослари;
- ижтимоий-иқтисодий, маданий ва техник прогресснинг беморларни парваришлаш ва унинг алтернатив протоколларига таъсири, чора тadbирлари, усуллари *ҳақида тасаввурга эга бўлиши;*
- ўқув, илмий ва маълумот адабиётлари билан мустақил ишлаш, амалий кўникмаларни мустақил бажариш, тест ва вазиятли масалаларни ечишни;
- фантом моделларда тишларни танлаб чархлашни;
- ортопедик стоматология амалиётида қўлладиган функционал текшириш усулларни (гнатодинамометрия, термометрия, окклюзиограмма, чайнаш синамаларни) ўтказишни;
- тўлиқ тишсизликда қолип олишни;
- стоматологик профилактика тadbирларини *билиши ва улардан фойдалана олиши;*
- тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини беморга топшириш;
- тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протез асосини қайта тиклаш;
- синган тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини тиклаш учун қолип олиш;
- тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини чегарасини коррекция қилиш *малакаларига (шу жумладан амалий кўникмаларига) эга бўлиши керак.*

3. Асосий қисм

3.1. Модулдаги маъруза машғулотлари мавзулари ва мазмуни, ташкил бўйича умумий кўрсатма ва тавсиялар:

9-семестр

1-мавзу. Тўлиқ тишсизлик. Тишсиз жағлар клиникаси. Анатомик, физиологик узгаришлари. Оғиз бўшлиқ шиллик пардаси ҳолати. Тишларнинг тўлиқ йўқотилишида функционал бузилишлар ва юз скелети, унинг редукцияси. Тиш йўқотилишидан кейин юмшоқ тўқима ва жағлардаги атрофия. Тўлиқ тишсизликда ва ўз вақтида протезлар қўйилмаслиги оқибатида юз шакли ва скелетидаги чуқур ўзгаришлар. Тўлиқ тишсизликни келиб чиқишини олдини олиш жараёнлари.

Кексалик ёшдаги беморларни тишларни тўлиқ йўқотгандаги ҳолати. Терминология. Беморларни текшириш усуллари ва диагностикаси.

2- мавзу. Окклюзия асослари. Анатомик детерминантларнинг таъсири. Юза ёйи ва артикулятор Уип Микс (Whip Mix). Юза ёйини ишлатиш ва ўрнатиш назарий асослари. Марказий жипслашув. Пастки жағнинг детерминант ҳаракати. Окклюзион эгрилик. Норма ва патологиядаги окклюзия. Окклюзиянинг шаклланиши. Чайнов ва ютиш актлари. Пастки жағ ҳаракатларини таъминловчи аппаратлар. Артикуляторлар ва окклюдаторлар. Ёйсиз ва ёйли артикуляторлар. Шарнир ўқини жойлашуви. Бўғим ҳаракатини регистрацияси. Окклюзияро жипслашувнинг регистрацияси. Модел турлари. Моделни артикуляторга ўрнатиш. Юза ёйи ва артикулятор Денар. Юза ёйи ва артикулятор Ганау. Тўлиқ тишсиз ҳолатдаги беморларни касаллик тарихи ва даволаш режаси. Тўлиқ иккиламчи адентия бўлган беморларни протезлашга жарроҳлик ва терапевтик тайёрлаш.

3-мавзу. Пародонт тўқимаси касалликларининг патогенетик аҳамияти. Пародонт тўқимаси травматик зўриқиши. Беморларни текшириш усуллари. Тиш қатори нуқсонларида пародонтит касалликларининг кечиши. Пародонтитни комплекс даволашда ортопедик (олиб қўйилувчи ва доимий тахтакачлар) усулларни қўллаш.

Ўчоқли пародонтити бўлган беморни клиник кўриқдан ўтказиб, касалликка хос белгиларни аниқлаш. Махсус текширувлар (одонтопарадонтограмма, окклюзиограмма) натижаларни таҳлил қилиш. Тахминий ташҳис қўйиш. Тарқоқ парадонтити бўлган беморни клиник кўриқдан ўтказиб, касалликка хос белгиларни аниқлаш, махсус текширувларни таҳлил қилиш.

4-мавзу. Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезларни тайёрлашда клиник-лаборатор босқичлар. Сунъий тишларни териш техникаси. Сунъий тишлар протез базисида сунъий милксиз ёки сунъий милк билан терилиши.

10-семестр

5-мавзу. Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезларни тайёрлашда турли хил асоратлар. Текшириш жараёнида тузатиш мумкин бўлган хатолар ва асоратлар. Асоратларни олдини олиш тадбирлари.

6-мавзу. Эстетик ортопедик стоматология асослари. Иммедиа́т протезларни ўрни, қўллашга бўлган кўрсатмалар. Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезларидан фойдаланиш муддатини узайтириш.

Эстетик ортопедик стоматология. Тўлиқ олиб қўйилувчи протезга такрорий моделлаштириш. Тўлиқ олиб қўйилувчи протезлашдан сўнг беморларда нутқни шакллантириш. Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезларни тайёрлашдаги лаборатор босқичлар. Иммедиа́т протезлар. Кўрсатмалар. Иммедиа́т протезларни тайёрлашнинг клиник –лаборатор босқичлари. Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезларидан фойдаланиш муддатини узайтириш: қайта базислаш, тузатиш.

Сунъий тишларни танлаш ва териш. Операцион юзани куруклигини таъминлаб бериш ва юмшоқ тўкималар билан ишлаш. Протез ўлчаш. Тиш протезлари юзасини сайқаллаш. Протез топшириш ва кейинги маслаҳатлар.

7-мавзу. Тўлиқ тишсизликда имплантология усулини урни. Имплантатлар ёрдамида тиш протезлаш асослари. Имплантатларда тиш протезларини фиксацияловчи ва имплантатлар ёрдамида ушлаб турилувчи контрукцияларнинг клиник протоколлари. Остеоинтеграция асослари. Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезлашда остеинтеграция жараёнининг ўрни. Қисман олиб қўйилувчи протезларни имплантатлар ёрдамида фиксациясини ошириш.

8-мавзу. Тўлиқ олиб қўйиладиган протезларни имплантатлар ёрдамида маҳкамлаш принциплари. Тўлиқ адентияли беморлар учун имплантатларга маҳкамланадиган тиш протезлари. Тўлиқ олиб қўйиладиган протезларга имплантатларнинг таъсири.

9-мавзу. Врач ортопед томонидан йўл қўйиладиган деонтологик, технологик хато асоратлар. Ижтимоий-иқтисодий ва технологик ривожланишнинг беморларни алтернатив протоколларига таъсири.

Тўлиқ тишсиз беморларни даволашнинг қўшимча усуллари. Ижтимоий-иқтисодий, маъданий ва техник прогресснинг беморларни парваришлаш ва унинг алтернатив протоколларига таъсири. Тўлиқ ва қисман олиб қўйилувчи протезларни танлаш. Врач ортопед томонидан йўл қўйиладиган деонтологик, технологик хато асоратлар. Уларни олдини олиш чора-тадбирлари. Профилактика.

10-мавзу. ЧПЖБ артроз ва артритни ривожланишида тиш қатори нуқсонлари ва тишловнинг патогенетик аҳамияти. Обьектив текшириш усуллари. ЧПЖБ кассаликларини комплекс даволашда ортодонтик ва ортопедик даволаш усуллари.

3.2. Модулдаги амалий машғулотлар мавзулари, ташиқ этиш бўйича умумий кўрсатма ва тавсиялар:

3.2.1. Амалий машғулотларнинг мавзулар рўйхати:

9-семестр

1-мавзу: Кексалиқ ёшдаги беморларни тишларни тўлиқ йўқотгандаги ҳолати. Терминология.

2-мавзу: Тўлиқ адентия этиология ва патогенези. ЧПЖБ анализи ва окклюзияси. Беморларни текшириш усуллари ва диагностикаси. ЧПЖБ касалликларини олдини олиш мезонлари.

3-мавзу: Марказий жипслашув. Пастки жағнинг детерминант ҳаракати. Окклюзион эгрилик. Норма ва патологиядаги окклюзия. Окклюзияни шаклланиши. Чайнов ва ютиш актлари.

4-мавзу: Пастки жағ ҳаракатларини таъминловчи аппаратлар. Артикуляторлар ва окклюдаторлар. Ёйсиз ва ёйли артикуляторлар. Шарнир ўқини жойлашуви. Бўғим ҳаракати регистрацияси. Окклюзияро жипслашувнинг регистрацияси.

5-мавзу: Модель турлари. Модельни артикуляторга ўрнатиш. Юза ёйи ва артикулятор Денар. Юза ёйи ва артикулятор Ганау.

6-мавзу: Тўлиқ тишсиз ҳолатдаги беморларнинг касаллик тарихи ва даволаш режаси. Профилактика асослари.

7-мавзу: Тўлиқ иккиламчи адентия бўлган беморларни протезлашга жарроҳлик ва терапевтик тайёрлаш.

8-мавзу: Тўлиқ иккиламчи адентия бўлган беморларга материаллар ишлатиш. Умум соматик касалликлари бўлган беморларни ортопедик даволашга тайёрлаш.

9-мавзу: Юқори ва пастки жағдан қолип олиш. Лабораторияда шахсий қошиқларини тайёрлаш асослари.

10-мавзу: Окклюзия асослари. Окклюзияро муносабатни қайд қилиш. Лабораторияда мумли болишчаларини тайёрлаш асослари.

11-мавзу: Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезларни тайёрлашдаги лаборатор босқичлари. Сунъий тишларни танлаш ва териш.

12-мавзу: Операцион юзани куруқлигини таъминлаб бериш ва юмшоқ тўқималар билан ишлаш.

13-мавзу: Протез ўлчаш. Тиш протезлари юзасини сайқаллаш.

10-семестр.

1-мавзу: Протез топшириш ва кейинги маслаҳатлар.

2-мавзу: Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезларидан фойдалангандан кейинги асоратлар. Асоратларни олдини олиш.

3-мавзу: Иммедиаат протезлар. Кўрсатмалар. Иммедиаат протезларни тайёрлашнинг клиник –лаборатор босқичлари.

4-мавзу: Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезларидан фойдаланиш муддатини узайтириш: қайта базислаш, тузатиш.

5-мавзу: Эстетик ортопедик стоматология. Тўлиқ олиб қўйилувчи протезга такрорий моделлаштириш (дублирование).

6-мавзу: Эстетик ортопедик стоматология. Тўлиқ олиб қўйилувчи протезлашдан сўнг беморларда нутқни шакллантириш.

7-мавзу: Имплататларда тиш протезларини фиксацияловчи ва имплататлар ёрдамида ушлаб турилувчи контрукцияларнинг клиник протоколлари.

8-мавзу: Остеоинтеграция асослари. Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезлашда остеинтеграция жараёнини ўрни.

9-мавзу: Қисман олиб қўйилуви протезларни имплататлар ёрдамида фиксациясини ошириш.

10-мавзу: Тўлиқ адентияли беморлар учун имплататларга маҳкамланадиган тиш протезлари.

11-мавзу: Тўлиқ олиб қўйиладиган протезларга имплататларнинг таъсири. Имплататларнинг протез майдони тўқимасига салбий таъсирини олдини олиш.

12-мавзу: Тўлиқ тишсиз беморларда жағни протезлаш. Тўлиқ олиб қўйиладиган протезларни имплататлар билан протезлашдан кейинги муаммо ва асоратлар.

13-мавзу: Имплататларга кескин босим берувчи тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезлари. Имплататларга протезлашнинг замонавий йўналишлари ва истиқболлари.

14-мавзу: Тўлиқ тишсиз беморларни даволашнинг қўшимча усуллари. Ижтимоий-иқтисодий, маданий ва техник прогреснинг беморларни парваришлаш ва унинг алтернатив протоколларига таъсири.

15-мавзу: Тўлиқ ва қисман олиб қўйилувчи протезларни танлаш. Врач - ортопед томонидан йўл қўйиладиган деонтологик, технологик хато асоратлар.

3.2.2.Амалий машғулотларни ташкил этиш бўйича кўрсатма ва тавсиялар

Амалий машғулотлар мультимедиа қурилмалари билан жиҳозланган аудиторияда бир академик гуруҳга бир ўқитувчи томонидан ўтказилади.

Амалий машғулотларни ўтказишда қуйидаги дидактик тамойилларга амал қилинади:

- Амалий машғулотларни мақсадини аниқ белгилаб олиш;
- Ўқитувчининг инновацион педагогик фаолияти бўйича билимларни чуқурлаштириш имкониятларига талабаларда қизиқиш уйғотиш;
- Талабада натижани мустақил равишда қўлга киритиш имкониятини таъминлаш;
- Талабани назарий-методик жиҳатдан тайёрлаш.

3.2.3. Модулни ўқитиш давомида эгалладиган амалий кўникмалар ва компетенциялар

Модул давомида эгалладиган амалий кўникмалар рўйхати:

Оғиз бўшлиғи шиллиқ парда касалликлари модули бўйича клиник ўқув амалиётни ўтиш даврида талабалар куйидаги амалий кўникмаларни ўзлаштиришлари кўзда тутилган:

9-семестр

1. Бемор оғзидан анатомик, икки қаватли, ёрдамчи қолипларни олиш;
2. Шахсий қошиқ ёрдамида функционал қолип олиш;
3. Борларни фарқлай билиш ва турли дастакларга фиксация қилиш;
4. Тишларни танлаб чархлаш;
5. Окклюзиография ўтказиш;

10-семестр

6. Мумли болишчаларни тайёрлаш;
7. Мумли болишчалар ёрдамида марказий жипслашувни ўлчаш;
8. Тиш протезини мумли асосини оғиз бўшлиғида ўлчаш;
9. Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини беморга топшириш;
10. Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протез асосини қайта тиклаш;
11. Синган тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини тиклаш учун қолип олиш;
12. Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини чегарасини коррекция қилиш.

Модул давомида эгалладиган компетенциялар (номи, коди) рўйхати:

- УК 1¹. Абстракт фикр юритиш, ходисаларни таҳлил ва синтез қилиш қобилиятига эга бўлиш;
- УК 2. Дунёқарашни шакллантириш учун фалсафий билимларнинг асосларидан фойдаланиш қобилияти;
- УК 3. Ностандарт вазиятларда ҳаракат қилиш қобилияти, қабул қилинган қарорлар учун ижтимоий ва ахлоқий жавобгарликни олишга тайёрлик;
- УК 4. Ўз-ўзини ривожлантиришга, англашга, ўқишга, ижодий салоҳиятдан фойдаланишга тайёрлик;

---

¹ УК- умумий компетенция

УКК 1². Касбий фаолиятнинг стандарт вазифаларини даволаш ва профилактика стандартлари талабларини ҳисобга олган ҳолда ҳал қилишга тайёргарлик.

УКК 120. Штампланган копламанинг тайёрлаш

УКК 121. Қуйма қопламани тайёрлаш

УКК 123. Тўлиқ олиб қўйилувчи протезни тайёрлаш

УКК 124. Беморда окклюзияграмма усулини ўтказиш

УКК 125. Икки қаватли қолип олиш усули

УКК 126. Тўлиқ олиб қўйилувчи протез учун қолип олиш

УКК 128. Қуйма чўғирли ўзак конструкциясини бевосита усул билан тайёрлаш

УКК 129. Сунъий қопламани қўйиб текшириш усули

УКК 130. Кўприксимон протезни синчини ўлчаш

УКК 131. Тўлиқ ва қисман олиб қўйилувчи протезларни қайта тўғирлаш

УКК 132. Прикус болишчали мум асосини тайёрлаш усули

УКК 134. Қуйма кўприксимон протезни мумли композициясини тайёрлаш

УКК 136. Диагностик моделни тайёрлаш

Модул давомида ўқув клиник амалиётни ташкил этиш бўйича умумий кўрсатма ва тавсиялар:

Талабаларнинг Тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш модули бўйича клиник ўқув амалиёти таълим жараёнининг 50% ташкил қилади ва поликлиниканинг ортопедик стоматология ва стоматология бўлимларида ўтказилади.

Амалий машғулотда амалий кўникмаларга ўргатиш жараёни батафсил режалаштирилади ва бир неча босқични ўз ичига олади:

1. Биринчи босқич – машғулотнинг мақсади ва вазифаларидан келиб чиққан ҳолда ўрганилаётган амалий кўникмани ўрганиш мотивацион асоси аниқланади, унинг назарий жиҳатлари муҳокама қилинади. Амалий кўникмаларни амалга ошириш учун керакли асбоб анжомлар ишлаш механизми, ишлатиш қоидалари билан талабалар таништирилади.

Биринчи босқични амалга ошириш учун кафедрада барча асбоб анжомлар мавжуд ва ишчи ҳолатда бўлиши лозим.

2. Иккинчи босқич – амалий кўникмани намоёиш қилиб бериш ва кўп марта машқ қилиш. Бу босқични амалга ошириш учун амалий кўникмаларни кадамма-кадам алгоритми педагог томонидан ва видеофильмлар орқали намоёиш этилади, алгоритм асосида босқичма-босқич тўғри бажаришга алоҳида эътибор қаратилади. Талаба амалий кўникмани мустақил, бироқ

---

² УКК – умумий касбий компетенция

педагог назорати остида муляжлар, тренажёрлар, фантомлар ва манекенларда, талабалар ўзаро бир-бирида кўп марта машқ қилиб ўрганадилар. Бошида барча босқичларини алоҳида, сўнг умумлаштирган ҳолда тўлиқ ва тўғри бажара олгандан сўнг беморда қўллашга рухсат берилади (имитацион тренинг).

Иккинчи босқични амалга ошириш учун кафедра томонидан ишлаб чиқилган амалий кўникмалар қадамма қадам алгоритми ва видеофильми, ўқув-услубий қўлланмаси, бажариш схемаси ёки техникаси ва ҳ.к., баҳолаш мезонлари ишлаб чиқилган бўлиши лозим. Муляжлар, тренажёрлар, фантомлар ва манекенлар, имитаторлар, асбоб анжомлар бўлиши лозим ва керакли шарт шароитлар (максимал даражада иш шароитига яқин моделлаштирилган) яратилиши лозим. Бу босқичда педагог назорат қилади ва керак бўлганда талабалар ишидаги хатоликларни тўғирлайди. Бу жараёнда талаба ҳаракатлари видеотасвирга олиниб ўзига намоёиш этилиши, танқидий муҳокама қилиниши мумкин. Талаба, унинг хатоси нимада эканлигини, ўқитувчига ва бошқа талабаларга тушунтириб беради ва сўнгга муолажани такрорлайди. Интерфаоллик шунда намоён бўладики, бунда бошқа талабалар эксперт сифатида чиқишда ва ўқитилаётган талабанинг амалий кўникмани тўғри ўзлаштирганлигини баҳолашда иштирок этадилар. Амалий кўникма автоматизм дарасигача етказилиши мақсадга мувофиқ.

3. Учинчи босқич - ўрганилган билим ва амалий кўникмани бемор (фантом, волонтер) да қўллаш. Бу босқичда талаба ўзлаштирилган билим ва амалий кўникмани турли хил клиник ҳолатларда (шу жумладан шошилиш ҳолатларда) қўллашга, олинган натижаларни таҳлил қилишга ва шу маълумотлар асосида ҳаракат тактикасини белгилашга педагог назоратида ўргатилади.

Учинчи босқични амалга ошириш учун кафедра томонидан ишлаб чиқилган ўқув, услубий қўлланмалар, фотосуратлар, вазиятли масалалар ва тестлар тўплами, кейслар, клиник протоколлар, диагностика ва даволаш стандартлари, ўргатувчи касаллик тарихлари ва амбулатор карталар ва ҳ.к. ишлатилиши лозим. Интерфаоллик шунда намоён бўладики, бунда бошқа талабалар нафақат эксперт сифатида чиқишда ва ўқитилаётган талабанинг амалий кўникмани тўғри ўзлаштирганлигини баҳолашда, балки командада ишлашда иштирок этадилар.

4. Тўртинчи босқич – хулоса. Бу босқичда педагог талаба томонидан олинган билим ва эгаллаган кўникмани беморлар (фантом, волонтер)да, турли хил вазиятларда, фаолият жараёнида тўғри ва тўлиқ қўллай олишига ишонч ҳосил қилиши керак ва шунда амалий кўникма ўзлаштирилди деб ҳисобланади.

Машғулот сўнгида ўқитувчи ҳар бир талабанинг амалий кўникмани ўзлаштирганлигини тасдиқлайди. Талаба амалий кўникмани ўзлаштира олмаган вазиятларда, машғулотдан ташқари вақтда мустақил ўзлаштириш тавсия этилади ва педагогга қайта топширади. Талаба барча амалий кўникмаларни ўзлаштирган ҳолда модулни ўзлаштирган ҳисобланади.

Амалий кўникмаларни шифокор-педагог назоратида сон ва сифат жиҳатдан бажарилади ва кундалик (амалий кўникма)дафтарларида акс этади. Амалий кўникмалар ассистент-талаба, талаба-фантом, талаба-волонтёр, талаба-бемор услубида автоматизм даражасига етказиш лозим.

4. Мустақил таълим ва мустақил ишлар ташкил этиш бўйича умумий кўрсатма ва тавсиялар

4.1.Тавсия этилаётган мустақил ишларнинг мавзулар рўйхати:

9 семестр

1. Тиш протезларидан фойдаланладиган беморларда оғиз бўшлиғи гигиенаси.
2. Катта ёшдагилар тиш жағ аномалиялари. Махсус текширув усуллари.
3. Шифокорларнинг қабулдаги маданияти. Ортопедик муолажаларга беморларни психотерапевтик тайёрлаш.
4. Тиш протезларини пластмассада пресслаб шакллантириш ва унга керакли асбоб-ускуналар. Ёрдамчи стоматологик хом – ашёлар.
5. Замонавий қолип олувчи хомашёлар. Беморларни қолип олишга тайёрлаш.
6. Пастки жағ ҳаракати. Тишларнинг окклюзион юзалари. Шпее эгри чизиғи. Бенетт бурчаги, кесув ва бўғим йўли.
7. Стерилизация ва дезинфекция, ходимларнинг ҳимоя анжومي. Ятроген ва инфекцион касалликлар ОИВ-инфекция, гепатит "В" ва бошқаларнинг профилактикаси.
8. Тиш-жағ соҳаси аномалияларини аниқлаш ва уларни ўрганиш.
9. Окклюзиография усули.

10 семестр

10. Тиш протезлар билан фойдаланган беморларнинг клиникаси, қиёсий ташҳислаш, онкологик эҳтиёткорлик ва патогенези.
11. Имплантатларга бўлган кўрсатма ва қарши кўрсатмалар. Имплантация усуллари – бир босқичли, икки босқичли.
12. Икки қаватли тиш протезларни қўллаш. Уларга бўлган кўрсатмалар.
13. Имплантация усуллари – бевосита, кечиктирилган, бир ва икки босқичли.
14. Тиш протезлари конструкциясида эстетик конунларни барпо этиш.
15. Аллергия, гальваноз касалликлари, уларни ташҳислаш, олдини олиш ва

даволаш усуллари.

16. Тиш протезига боғлиқ ҳолда организм тўқимаси ва оғиз бўшлиғида рўй берадиган ўзгаришлар.

17. Катта ёшдагиларда тиш жағ аномалияларини аниқлаб ўрганиш усуллари. Тиш жағ аномалияларининг таснифи.

4.2.Тавсия этилаётган мустақил ишларнинг шакллари:

Тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш модули бўйича мустақил иш аудитория ва аудиториядан ташқари ўтказилади.

Талаба мустақил ишини ташкил этишда қуйидаги шакллардан фойдаланилади:

- аудитория машғулотларидан ташқари тренажер, муляж ва симуляцион залларида/марказларида тасдиқланган амалий кўникмаларни педагог назоратида сон ва сифат жиҳатдан бажариш ва амалий кўникмаларни ўзлаштириш дафтарларида акс эттириш.
- тиббиёт ОТМ клиникалари ва клиник ўқув базаларида аудиториядан ташқари ташкиллаштирилган клиник навбатчиликда тасдиқланган амалий кўникмаларни навбатчи шифокор-педагог назоратида сон ва сифат жиҳатдан бажариш ва навбатчилик дафтарларида акс эттириш;
- бирламчи бўгин тиббий муассасаларида аҳолини профилактик кўрик, беморларни диспансерлаш, патронажларда қатнашиш;
- беморлар курациясида даволовчи ёки навбатчи шифокор билан назорат қилишда иштирок этиш;
- айрим назарий мавзуларни ўқув адабиётлари ёрдамида мустақил ўзлаштириш;
- берилган мавзулар бўйича ахборот (реферат, презентация) тайёрлаш;
- назарий билимларни амалиётда қўллаш;
- модулнинг бўлимлари ёки мавзулари устида махсус ёки илмий адабиётлар (монографиялар, мақолалар) бўйича ишлаш ва маърузалар қилиш;
- илмий мақола, анжуманга маъруза тезисларини тайёрлаш;

Шунингдек, талабанинг мустақил иши бўлиб:

- аудитория машғулотларидан ташқари, тренажер, муляж ва симуляцион залларида/марказларида тасдиқланган амалий кўникмаларни педагог назоратида сон ва сифат жиҳатдан бажариш ва амалий кўникмаларни ўзлаштириш дафтарларида акс эттириш;
- аҳоли орасида санитар оқартув ишларни суҳбат ва маърузаларни ўтказиш;
- модулни фаол ўзлаштиришда талабаларни олимпиада, танловлар, кўргазма, анжуманлар ва бошқа тадбирларда иштирок этиши ҳисобланади;

- автоматлаштирилган ўргатувчи ва назорат қилувчи тизимлар билан ишлаш;
- лойиҳалаштриш дастурлари, органиайзерлардан мустақил иш жараёнида кенг қўллаш ва ҳ.к.
- презентация ва видеороликлар тайёрлаш ҳамда мустақил иш жараёнида кенг қўллаш ва ҳ.к.

4.3. Мустақил таълим ва мустақил ишлар ташикил этиш бўйича умумий кўрсатма ва тавсиялар:

Мустақил ишни бажариш учун талабага ахборот манбаси сифатида дарслик ва ўқув қўлланмалар, методик қўлланма ва кўрсатмалар, маълумотлар тўплами ва банки, илмий ва оммавий даврий нашрлар, Интернет тармоғидаги тегишли маълумотлар, берилган мавзу бўйича аввал бажарилган ишлар банки ва бошқалар хизмат қилади.

Талаба мустақил ишининг вазифалари қуйидагилардан иборат: янги билимларни мустақил тарзда пухта ўзлаштириш кўникмаларига эга бўлиш;

- керакли маълумотларни излаб топишнинг қулай усуллари ва воситаларини аниқлаш;
- ахборот манбаларини ва манзилларидан самарали фойдаланиш;
- анъанавий ўқув ва илмий адабиётлар ва маълумотлар банки билан ишлаш;
- интернет тармоғидан мақсадли фойдаланиш;
- берилган топшириқнинг рационал ечимини белгилаш;
- маълумотлар базасини таҳлил этиш;
- иш натижаларини экспертизага тайёрлаш ва эксперт хулосаси асосида қайта ишлаш;
- топшириқларни бажаришда тизимли ва ижодий ёндашиш;
- муаммоларни мустақил ҳал қилиш кўникмаларига эга бўлиш;
- ишлаб чиқилган ечим, лойиҳа ёки ғояни асослаш ва мутахассислар жамоасида ҳимоя қилиш.

Курс иши (лойиҳаси) кўрсатма ва тавсиялар

Модул бўйича курс иши намунавий ўқув режасида кўзда тутилмаган.

Модул бўйича талабалар билимини назорат қилиш турлари ва баҳолаш мезонлари

Тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш модули бўйича талабалар билимини назорат қилиш турлари ва баҳолаш мезонлари ҳақидаги маълумот модул бўйича биринчи машғулотда талабаларга эълон қилинади.

Талабаларнинг модул бўйича ўзлаштириш даражасининг Давлат таълим

стандартларига мувофиқлигини таъминлаш учун қуйидаги назорат турлари ўтказилади:

- жорий баҳолаш (ЖБ);
- оралиқ баҳолаш (ОБ);
- якуний баҳолаш (ЯБ).

Модулга ажратилган 9,5 кредитни талаба ЖН давомида йиғади.

№	Баҳолаш тури	Кредит сони
1.	Жорий назорат	9,5
2.	Оралиқ назорат	0
3.	Якуний назорат	0
	ЖАМИ	9,5

ЖОРИЙ НАЗОРАТ (ЖН)

ЖНда талабанинг модуль мавзулари бўйича билим, амалий кўникма ва компетенцияларни эгаллаш даражасини аниқлаш ва баҳолаб бориш кўзда тутилади. Тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш модули бўйича ЖН оғзаки, ўргатувчи-назорат тестлари, тарқатма материаллари билан ишлаш, вазиятли масалалар, муляж ва фантом (волонтер, бемор)ларда ишлаш маълумотларини ўрганиш, уйга берилган вазифаларни текшириш ва шу каби бошқа шаклларда ўтказилиши мумкин.

Баҳолашда талабанинг билим даражаси, амалий машғулот материалларини ўзлаштириши, назарий материал муҳокамасида ва таълимнинг интерактив усулларида иштирокининг фаоллик даражаси, шунингдек, амалий билим ва кўникмаларни ўзлаштириш даражаси, компетенцияларни эгаллаш (яъни назарий, аналитик ва амалий ёндошувлар) ҳисобга олинади.

Ҳар бир машғулотда барча талабалар баҳоланиши шарт. Максимал балл 100, ўтиш бали 55 балл.

Ҳар бир машғулотда барча талабалар баҳоланиши шарт. Жорий назоратда талабалар билими таълим моделига асосланган ҳолда қуйидаги босқичларда амалга оширилади: назарий ва амалий қисм (50:50).

Жорий назорат учун 9,5 кредит ажратилади:

Тўққизинчи семестр – 4,0 кредит;

Ўнинчи семестр – 5,5 кредит;

Тўққизинчи семестр якунида талабалар тўлиқ ажратилган кредитни йиғишлари шарт ва ОНдан ўтадилар, ўтиш балидан (55) кўп йиққан ҳолда 10 семестрга ўтадилар. Ўнинчи семестр якунида талабалар тўлиқ ажратилган кредитни йиғишлари шарт ва шундагина якуний назоратга киритиладилар.

Жорий назоратда саралаш (ўтиш) баллидан кам балл тўплаган ва узрли сабабларга кўра назоратларда қатнаша олмаган талабага қайта топшириш

учун, навбатдаги шу назорат туригача, сўнгги жорий назорат учун якуний назоратгача бўлган муддат берилади.

Касаллиги сабабли дарсларга қатнашмаган ҳамда белгиланган муддатларда жорий назоратни топшира олмаган талабаларга факултет декани фармойиши асосида, ўқишни бошлаганидан сўнг икки ҳафта муддатда топширишга рухсат берилади.

Семестр якунида модул бўйича жорий назоратда саралаш балидан кам балл тўплаган талаба академик қарздор ҳисобланади.

Академик қарздор талабаларга семестр тугаганидан кейин қайта ўзлаштириш учун бир ой муддат берилади. Шу муддат давомида модулни ўзлаштира олмаган талаба факултет декани тавсиясига кўра белгиланган тартибда ректорнинг буйруғи билан курсдан курсга қолдирилади.

Модул бўйича талаба рейтинги қуйидагича аниқланади:

Балл	ECTS баҳо	ECTS нинг таърифи		Баҳо	Таърифи
86-100	A	"аъло" – аъло натижа, минимал ҳатоликлар билан	модул дастурининг барча бўлимлари бўйича тизимли, тўла ва чуқур билимга эга бўлиши, зарур далиллар билан асослай олиши; терминологиядан (шу жумладан, илмий, хорижий тилда ҳам) аниқ, ўз ўрнида фойдаланиши, саволларга жавобни мантиқан тўғри, стилистик саводли равишда ифодалаши; муаммоли саволларни аниқлаши, ўз қарашларини илмий-амалий тилда асослаб бера олиши; модулнинг таянч тушунчаларини билиши ва уни қисқа вақт ичида илмий ва амалий масалаларни ечишда самарали қўллаш олиши; ностандарт вазиятларда муаммоларни мустақил ва ижодий ҳал қила олиш қобилиятини кўрсата олиши; амалий кўникмаларни мустақил равишда тўлиқ бажара олиши (сифати ва белгиланган сони жиҳатдан) ва компетенцияларни тўлиқ эгаллаши; амалий масалаларни қисқа, асосланган ва рационал равишда ҳал этиши; модул дастурида тавсия этилган асосий ва қўшимча адабиётларни тўлиқ ва чуқур ўзлаштириши; модул бўйича назариялар,	5	аъло

			концепциялар ва йўналишлар моҳиятини англаш, уларга танқидий баҳо бериш ва бошқа модуллар илмий ютуқларини қўллай олиши; назарий ва амалий машғулотларда бутун семестр мобайнида ижодий ва мустақил қатнашиши, гуруҳли муҳокамаларда фаол бўлиши, вазифаларни бажаришда юқори маданият даражасига эга бўлиши лозим;		
81-85	В	"жуда яхши" – ўртадан юқори натижа, айрим ҳатоликлар билан	модул дастурининг барча бўлимлари бўйича тизимли, тўла ва чуқур билимга эга бўлиши, зарур далиллар билан асослай олиши; терминологиядан (шу жумладан, илмий, хорижий тилда ҳам) аниқ, ўз ўрнида фойдаланиши, саволларга жавобни мантиқан тўғри, стилистик саводли равишда ифодалаши; ўз фикрини исботлашда ёки бошқа назарий материални баён қилишда юзага келган ноаниқликларни мустақил бартараф эта олиши; модулнинг таянч тушунчаларини билиши, қисқа вақт ичида илмий ва касбий вазифаларни қўйиш ҳамда ҳал қилишда ундан унумли фойдаланиши; стандарт вазиятларда муаммоларни ўқув дастури доирасида мустақил ҳал қила олиши; амалий кўникмаларни мустақил равишда тўлиқ бажара олиши (сифати ва белгиланган сони жиҳатдан) ва компетенцияларни тўлиқ эгаллаши; амалий машғулотларда норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни яхши билишини намоён қилиши, ушбу билимларни янги вазиятларда тўғри (лекин доим ҳам рационал эмас) қўллай олиши, бажарилган иш натижаларини етарли даражада расмийлаштира олмаганлиги; модул дастурида тавсия қилинган асосий адабиётларни ўзлаштириши; ўрганилаётган модул бўйича назариялар, концепциялар ва йўналишлар моҳиятини англай олиши ва уларга танқидий баҳо	4	яхши

			бериши; назарий ва амалий машғулотларда бутун семестр мобайнида ижодий ва мустақил қатнашиши, гуруҳли муҳокамаларда фаол бўлиши, вазифаларни бажаришда жуда яхши маданият даражасига эга бўлиши лозим;		
71-80	С	"яхши" – ўртача натижа, сезиларли ҳатоликлар билан	модул дастурининг барча бўлимлари бўйича тизимли, тўла ва чуқур билимга эга бўлиши, зарур далиллар билан асослай олиши, аммо бир оз камчиликлар билан; терминологиядан (шу жумладан, илмий, хорижий тилда ҳам) аниқ, ўз ўрнида фойдаланиши, саволларга жавобни мантиқан тўғри, стилистик саводли равишда ифодалаши; ўз фикрини исботлашда ёки бошқа назарий материални баён қилишда юзага келган ноаниқликларни мустақил бартараф эта олиши; модулнинг таянч тушунчаларини билиши, қисқа вақт ичида илмий ва касбий вазифаларни қўйиш ҳамда ҳал қилишда ундан унумли фойдаланиши; стандарт вазиятларда муаммоларни ўқув дастури доирасида мустақил ҳал қила олиши; амалий кўникмаларни мустақил равишда бажара олиши (сифати ва белгиланган сони жиҳатдан) ва компетенцияларни эгаллаши, аммо бир оз камчиликлар билан; амалий машғулотларда норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни яхши билишини намойиш қилиши, ушбу билимларни янги вазиятларда тўғри (лекин доим ҳам рационал эмас) қўллай олиши, бажарилган иш натижаларини етарли даражада расмийлаштира олмаганлиги; модул дастурида тавсия қилинган асосий адабиётларни ўзлаштириши; ўрганилаётган модул бўйича назариялар, концепциялар ва йўналишлар моҳиятини англай олиши ва уларга танқидий баҳо бериши; назарий ва амалий машғулотларда		

			бутун семестр мобайнида ижодий ва мустақил қатнашиши, гуруҳли муҳокамаларда фаол бўлиши, вазифаларни бажаришда яхши даражага эга бўлиши лозим;		
60-70	D	"қониқарли" – суҳбат натижа, қўпол камчиликлар билан	давлат таълим стандартлари (талаблари) доирасида етарли билим ҳажмига эга бўлиши; терминологияни ишлатиши, саволларга жавобларни тўғри баён қилиши, лекин бунда айрим хатоларга йўл қўйиши; жавоб беришга ёки айрим махсус қўникмаларни намойиш қилишда қийналганда, модул бўйича асосий тушунчага эга эканлигини намойиш этиши; амалий қўникмаларни (сифати ва белгиланган сони жиҳатдан) мустақил аммо ҳатоликлар билан тўлиқ бажара олиши; компетенцияларни мустақил, аммо ҳатоликлар билан эгаллаши; модулининг умумий тушунчалари бўйича қисман билимга эга бўлиши ва уни стандарт (намунавий) вазиятларни ҳал этишда қўллай олиши; педагог ходим ёрдами билан стандарт вазиятларни ҳал эта олиши; ўқиётган модул бўйича асосий назариялар, концепциялар ва йўналишлар моҳиятини англаши, уларга баҳо бера олиши; назарий ва амалий машғулотларда педагог ходим раҳбарлигида қатнашиши, вазифаларни бажаришда етарли маданият даражасига эга бўлиши лозим;	3	Қониқарли
55-59	E	"ўрта" – минимал натижага тенг	давлат таълим стандартлари (талаблари) доирасида қониқарли билим ҳажмига эга бўлиши; терминологияни ишлатиши, саволларга жавобларни тўғри баён қилиши, лекин бунда айрим қўпол хатоларга йўл қўйиши; жавоб беришга ёки айрим махсус қўникмаларни намойиш қилишда қийналганда ва хатоларга йўл қўйганда, модул бўйича асосий тушунчага эга эканлигини намойиш этиши;		

			амалий кўникмаларни (сифати ва белгиланган сони жиҳатдан) мустақил эмас ва ҳатоликлар билан тўлиқ бажара олиши; компетенцияларни мустақил эмас ва ҳатоликлар билан эгаллаши; модулининг умумий тушунчалари бўйича қисман билимга эга бўлиши ва уни стандарт (намунавий) вазиятларни ҳал этишда қўллай олиши; педагог ходим ёрдами билан стандарт вазиятларни ҳал эта олиши; ўқиётган модул бўйича асосий назариялар, концепциялар ва йўналишлар моҳиятини англаши, уларга баҳо бера олиши; назарий ва амалий машғулотларда педагог ходим раҳбарлигида қатнашиши, вазифаларни бажаришда етарли маданият даражасига эга бўлиши лозим;		
31-54	FX	"қониқарсиз" – минимал даражадаги билимларни олиш учун қўшимча мустақил ўзлаштириши зарур	давлат таълим стандартлари (талаблари) доирасида фақат айрим фрагментар билимларга эга бўлса; илмий терминларни ишлата олмаса ёки жавоб беришда жиддий мантиқий хатоларга йўл қўйса; назарий ва амалий машғулотларда пассив қатнашиб, вазифалар бажариш маданиятининг паст даражасига эга бўлса; амалий кўникмаларга ва компетенцияларга эга бўлмаса, ўз хатоларини ҳатто педагог ходим тавсиялари ёрдамида ҳам тўғрилай олмаса.	2	Қониқарсиз
0-30	F	"мутлоқ қониқарсиз" – тўлиқ қайта ўзлаштириши лозим	давлат таълим стандартлари (талаблари) доирасида фақат айрим фрагментар билимларга эга бўлса; терминларни ишлата олмаса ёки жавоб беришда жиддий ва қўпол мантиқий хатоларга йўл қўйса ёки умуман жавоб бермаса; назарий ва амалий машғулотларда пассив қатнашиб, вазифалар бажариш маданиятининг паст даражасига эга бўлса ёки умуман бажармаса; амалий кўникмаларга ва компетенцияларга эга бўлмаса, ўз хатоларини ҳатто педагог ходим		

			тавсиялари ёрдамида ҳам тўғрилай олмаса.		

ОРАЛИҚ НАЗОРАТ (ОН)

9 семестрдан кейин оралиқ назорат ўтказилади. ЖБдан тўлиқ кредит олмаган талаба ОНга киритилмайди.

ОН семестр охирида, оғзаки амалий кўникмаларга асосланган ҳолда препарат, муляжлар ва фантомлардан иборат махсус саволномалар асосида амалга оширилади 100 балли тизимда баҳоланади, ўтиш бали 55 балл. ЖБдан тўлиқ кредит олмаган талаба ОБга киритилмайди.

ЯКУНИЙ НАЗОРАТ (ЯН)

ЯН модул якунида оғзаки ва амалий кўникма шаклида ўтказилади. Бунда талабаларнинг компетенцияларни, амалий кўникмаларни эгаллаш даражаси ва назарий билимлари текширилади. ЯБ 3 та станциядан иборат бўлиб, 1 та станцияда амалий кўникма, 2 та станцияда назарий савол берилади. ЯНда саралаш балини (55) йиғолмаган талаба ЯНдан ўтмаган ва модулни ўзлаштирмаган деб ҳисобланади (ЖНда тўлиқ кредитни йиққан бўлса ҳам).

Таълим муассасаси ректорининг буйруғи билан ички назорат ва мониторинг бўлими раҳбарлигида тузилган комиссия иштирокида якуний назоратни ўтказиш жараёни даврий равишда ўрганиб борилади ва уни ўтказиш тартиблари бузилган ҳолларда, якуний назорат натижалари бекор қилинади ва якуний назорат қайта ўтказилади.

Модул бўйича жорий ва якуний назоратларнинг ҳар бирига ажратилган баллнинг 55 фоизи саралаш бали этиб белгиланади ва бунда жорий назоратга ажратилган баллнинг 55 ва ундан юқори фоизидаги бални тўплаган талабалар ушбу модул бўйича якуний назоратга киритилади.

Талабанинг семестр давомида модул бўйича тўплаган умумий бали ҳар бир назорат туридан (ЖН, ОН, ЯН) белгиланган қоидаларга мувофиқ тўплаган баллари йиғиндисига тенг. Якуний назорат жорий ва оралиқ назоратдан сўнг семестр охирида ўтказилади.

Жорий назорат ва оралиқ назоратда саралаш баллидан кам балл тўплаган ва узрли сабабларга кўра назоратларда қатнаша олмаган талабага қайта топшириш учун, навбатдаги шу назорат туригача, сўнгги жорий назорат учун якуний назоратгача бўлган муддат берилади.

Касаллиги сабабли дарсларга қатнашмаган ҳамда белгиланган муддатларда жорий, оралиқ ва якуний назоратларни топшира олмаган талабаларга факултет декани фармойиши асосида, ўқишни бошлаганидан сўнг икки ҳафта муддатда топширишга рухсат берилади.

Семестр якунида модул бўйича жорий, оралиқ ёки якуний назорат турларини ҳар бири бўйича саралаш баллидан кам балл тўплаган талаба академик қарздор ҳисобланади.

Академик қарздор талабаларга семестр тугаганидан кейин қайта ўзлаштириш учун бир ой муддат берилади. Шу муддат давомида модулни ўзлаштира олмаган талаба факултет декани тавсиясига кўра белгиланган тартибда ректорнинг буйруғи билан курсдан курсга қолдирилади.

Талаба назорат натижаларидан норози бўлса, модул бўйича назорат тури натижалари эълон қилинган вақтдан бошлаб бир кун мобайнида факултет деканига ариза билан мурожаат этиши мумкин. Бундай ҳолда факултет деканининг тақдимномасига кўра ректор буйруғи билан 3 (уч) аъзодан кам бўлмаган таркибда апелляция комиссияси ташкил этилади.

Апелляция комиссияси талабаларнинг аризаларини кўриб чиқиб, шу куннинг ўзида хулосасини билдиради.

Баҳолашнинг ўрнатилган талаблар асосида белгиланган муддатларда ўтказилиши ҳамда расмийлаштирилиши факултет декани, кафедра мудири, ўқув бўлими ҳамда ички назорат ва мониторинг бўлими томонидан назорат қилинади.

5. Асосий ва қўшимча ўқув адабиётлар ҳамда ахборот манбаалари

5.1. Асосий адабиётлар:

1. Irsaliev X.I., Nigmatov R.N., Akbarov A.N., Xabilov N.L. Ortopedik stomatologiya fakultet kursi, Darslik. Toshkent. 2018 y.
2. Ирсаиёв Х.И., Нигматов Р.Н., Хабилов Н.Л. Ортопедик стоматология, Дарслик. Тошкент. 2011 й.

5.2. Қўшимча адабиётлар:

1. George A. Zarb. Prosthodontic Treatment for Edentulous Patients. Textbook. London. Mosby. 2013 y.
2. Herbert Shillingburg. Fundamentals of Fixed Prosthodontics, Textbook. USA. 2012 y.
3. Жулев Е.Н. Частичные съёмные протезы (Теория, клиника и лабораторная техника), Учебное пособие. Москва. 2011 г.
4. Mc Cracken's . Removable Partial Prosthodontics, Textbook. 12 edition. Canada, ELSEVIER. 2010 y.
5. Аболмасов Н.Г. Аболмасов Н.Н. Бычков В.А. Шамшурина В.Р. Замещение дефектов зубов и зубных рядов несъёмными протезами, Учебник. Смоленск. 2003 г.
6. Жулев Е.Н. Несъёмные протезы (Теория, клиника и лабораторная техника), Учебное пособие. Нижний Новгород. 2000 г.
7. Семенюк В.М., Вагнер В.Д., Онгоев П.А. Стоматология ортопедическая в вопросах и ответах, Учебное пособие. Москва. 2000 г.

5.3. Интернет сайтлар:

1. www.stomatology.ru

2. <http://www.zub.ru>
3. www.dental.md;
4. www.stomatolog.ru;
5. www.newdent.ru;
6. www.dentist.ru;
7. www.dentoday.ru

Тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш-1 модулидан силлабус

Модулнинг тўлиқ номи	Тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш		
Модул коди:	Кредит ҳажми: 9,5 Шундан: ЖБ: 9 семестр – 4,0 кредит, яқунида ОБ – 0 кредит (ўтилиши мажбурий)	Модул ўтилиш даври: 9 -семестр	ECTS value: 5
Таълим йўналиши	5510400 – Стоматология	5- босқич бакалаврлари	
Модулнинг давомийлиги	13 кун		
Ўқув соатлари ҳажми:	Жами соат:	144	
	Шунингдек:		
	маъруза	8	
	амалий машғулот	77	
	мустақил таълим	59	
Ўқув модулининг статуси	Клиник модуллар блоки		
ОТМ номи, манзили			
Кафедра номи			
Мазкур курснинг ўқитувчилари ҳақида маълумот	Лекторлар Ф.И.Ш. Амалий машғулот ўтказувчиларнинг Ф.И.Ш.	E-mail: E-mail:	
Машғулот вақти ва жойи			
Модулнинг мазмуни	Ушбу модул тўлиқ олиб қўйиладиган тишлар билан ортопедик даволашнинг эстетик асосларини ўз ичига қамрайди, тўлиқ олиб қўйиладиган протезлар клиник ва лаборатор босқичлар, бўлғуси умумий амалиёт стоматологияда клиник фикрлаш, касаллик ва унинг белгиларини асослаш учун замин яратиб беради.		
Пререквизитлар	тиббий биология, умумий генетика, биофизика, тиббий кимё, биокимё, анатомия, физиология, микробиология, клиник реставрацион стоматология, олинадиган ва олинмайдиган тишлар билан протезлаш, юз-жағ касалликлари ва жароҳатлари, оғиз бўшлиғи жарроҳлиги модулларидан ўзлаштирилган билимларга асосланади.		

Постреквизитлар	пародонтология, оғиз бўшлиғи шиллиқ парда касалликлари, ортодонтия модуллари билан узвий боғлиқ.
Модулнинг мақсади	замонавий технологияларни ўқиш жараёнига жалб қилиб, талабага тўлиқ тишсизликда тиш протезини тайёрлаш, тиш протезларни тўғри танлаш, ишлатиш, протездан кейинги асоратлар ва уларни олдини олиш усулларини ўргатишдан иборат.
Модулнинг вазифалари	тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш модули ҳақида тушунча бериш; талабаларни назарий маълумотдан бошланғич амалий кўникмаларни бажариш даражасига қадамма-қадам ўргатиш; замонавий педагогик технологияларни дарс жараёнига тадбиқ этиб, талабани клиник фикрлаш ва билимини сақлаш даражасини ошириш; замонавий текшириш усуллари ҳақида тушунчага эга бўлиш; протезлар турини ўргатиш; протезларни тайёрлаш ва беморга қўйиш; протезлашдан кейинги кузатиладиган асоратлар ва уларнинг профилактикасини ўргатиш; соғлом турмуш тарзини тарғибот қилиш; талабанинг клиник фикрлаш қобилиятини ўстиришга қаратилган стандартга мос амалий кўникмаларни ассистент-талаба, талаба-фантом услубида автоматизм даражасига етказиш.
Модул бўйича талабалар билими, кўникма ва малакаларига қўйиладиган талаблар	IX -семестр якунида Талаба тасаввурга эга бўлиши керак: тишларни танлаб чархлаш; кексалик ёшдаги беморларни тишларни тўлиқ йўқотгандаги ҳолати; окклюзия асослари; пастки жағнинг детерминант ҳаракати; окклюзияни шаклланиш асослари; чайнов ва ютиш актларининг асослари; имплантатлар ёрдамида тиш протезларини фиксацияловчи ва имплантатлар ёрдамида ушлаб турилувчи контрукцияларнинг клиник протоколлари; тўлиқ олиб қўйиладиган протезларга имплантатларнинг таъсири; имплантатларга кескин босим берувчи тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезлари; имплантатлар ёрдамида протезлашнинг замонавий йўналишлари ва истиқболлари ҳақида. Талаба билиши шарт: ўқув, илмий ва маълумот адабиётлари билан мустақил ишлаш, амалий кўникмаларни мустақил бажариш, тест ва вазиятли масалаларни ечишни; ўқув, илмий ва маълумот адабиётлари билан мустақил ишлаш, амалий кўникмаларни мустақил бажариш, тест ва вазиятли масалаларни ечишни; фантом моделларда тишларни танлаб чархлашни; ортопедик стоматология амалиётида қўлладиган функционал текшириш усулларни (гнатодинамометрия, термометрия, окклюзиограмма, чайнаш синамаларни) ўтказишни; тўлиқ тишсизликда қолип олишни; стоматологик профилактика тадбирларини.

	Талаба бажара олиши лозим: бемор оғзидан анатомик, икки қаватли, ёрдамчи қолипларни олиш; шахсий қошиқ ёрдамида функционал қолип олиш; борларни фарқлай билиш ва турли дастакларга фиксация қилиш; тишларни танлаб чархлаш; окклюзиография ўтказиш; мумли болишчаларни тайёрлаш; мумли болишчалар ёрдамида марказий жипслашувни ўлчаш; тиш протезини мумли асосини оғиз бўшлиғида ўлчаш. Талаба қуйидаги кўникмаларга эга бўлиши лозим: Бемор оғзидан анатомик, икки қаватли, ёрдамчи қолипларни олиш; Шахсий қошиқ ёрдамида функционал қолип олиш; Борларни фарқлай билиш ва турли дастакларга фиксация қилиш; Тишларни танлаб чархлаш; Окклюзиография ўтказиш.
Таълим бериш усуллари	маъруза амалий машғулотлар
Таъминот	Препаратлар, стоматологик жамланма, бормашина, қошиқлар, протезлаш хомашёси, муляжлар, дарсликлар, тарқатма материаллар, тестлар, вазиятли масалалар, ўқув қўлланмалар.

Тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш-2 модулидан силлабус

Модулнинг тўлиқ номи	Тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш		
Модул коди:	Кредит ҳажми: 9,5 Шундан: ЖБ: 10 семестр – 5,5 кредит, яқунида ЯБ – 0 кредит (ўтилиши мажбурий)	Модул ўтилиш даври: 10 -семестр	ECTS value: 5
Таълим йўналиши	5510400 – Стоматология	5- босқич бакалаврлари	
Модулнинг давомийлиги	15 кун		
Ўқув соатлари ҳажми:	Жами соат:	198	
	Шунингдек:		
	маъруза	12	
	амалий машғулот	90	
	мустақил таълим	96	
Ўқув модулининг статуси	Клиник модулар блоки		
ОТМ номи, манзили			
Кафедра номи			
Мазкур курснинг ўқитувчилари ҳақида маълумот	Лекторлар Ф.И.Ш. Амалий машғулот ўтказувчиларнинг Ф.И.Ш.	Е-mail: Е-mail:	

Машғулот вақти ва жойи		
Модулнинг мазмуни	Ушбу модул тўлиқ олиб қўйиладиган тишлар билан ортопедик даволашнинг эстетик асосларини ўз ичига қамрайди, тўлиқ олиб қўйиладиган протезлар клиник ва лаборатор босқичлар, бўлғуси умумий амалиёт стоматологияда клиник фикрлаш, касаллик ва унинг белгиларини асослаш учун замин яратиб беради.	
Пререквизитлар	тиббий биология, умумий генетика, биофизика, тиббий кимё, биокимё, анатомия, физиология, микробиология, клиник реставрацион стоматология, олинадиган ва олинмайдиган тишлар билан протезлаш, юз-жағ касалликлари ва жароҳатлари, оғиз бўшлиғи жарроҳлиги модулларидан ўзлаштирилган билимларга асосланади.	
Постреквизитлар	пародонтология, оғиз бўшлиғи шиллиқ парда касалликлари, ортодонтия модуллари билан узвий боғлиқ.	
Модулнинг мақсади	замонавий технологияларни ўқиш жараёнига жалб қилиб, талабага тўлиқ тишсизликда тиш протезини тайёрлаш, тиш протезларни тўғри танлаш, ишлатиш, протездан кейинги асоратлар ва уларни олдини олиш усулларини ўргатишдан иборат.	
Модулнинг вазифалари	тўлиқ олинадиган тишлар билан протезлаш модули ҳақида тушунча бериш; талабаларни назарий маълумотдан бошланғич амалий кўникмаларни бажариш даражасигача қадамма-қадам ўргатиш; замонавий педагогик технологияларни дарс жараёнига тадбиқ этиб, талабани клиник фикрлаш ва билимини сақлаш даражасини ошириш; замонавий текшириш усуллари ҳақида тушунчага эга бўлиш; протезлар турини ўргатиш; протезларни тайёрлаш ва беморга қўйиш; протезлашдан кейинги кузатиладиган асоратлар ва уларнинг профилактикасини ўргатиш; соғлом турмуш тарзини тарғибот қилиш; талабанинг клиник фикрлаш қобилиятини ўстиришга қаратилган стандартга мос амалий кўникмаларни ассистент-талаба, талаба-фантом услубида автоматизм даражасига етказиш.	
Модул бўйича талабалар билими, кўникама ва малакаларига қўйиладиган талаблар	Х -семестр якунида Талаба тасаввурга эга бўлиши керак: тўлиқ иккиламчи адентия бўлган беморларни протезлашга жарроҳлик ва терапевтик тайёрлаш асослари; тўлиқ олинадиган тиш протезларни тайёрлашдаги лаборатор босқичлар; эстетик ортопедик стоматология асослари; тўлиқ олиб қўйилувчи протезга такрорий моделлаштириш; тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезларидан фойдаланиш муддатини узайтириш; тўлиқ олиб қўйилувчи протези бор бўлган беморларда нутқни шакллантириш асослари; ижтимоий-иқтисодий, маданий ва техник прогресснинг беморларни парваришlash ва унинг алтернатив протоколларига таъсири, чора тадбирлари, усуллари ҳақида. Талаба билиши шарт: ўқув, илмий ва маълумот адабиётлари билан мустақил ишлаш,	

	амалий кўникмаларни мустақил бажариш, тест ва вазиятли масалаларни ечишни; фантом моделларда тишларни танлаб чархлашни; ортопедик стоматология амалиётида қўладиган функционал текшириш усулларни (гнатодинамометрия, термометрия, окклюзиограмма, чайнаш синамаларни) ўтказишни; тўлиқ тишсизликда қолип олишни; стоматологик профилактика тадбирларини. Талаба бажара олиши лозим: тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини беморга топшириш; тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протез асосини қайта тиклаш; синган тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини тиклаш учун қолип олиш; тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини чегарасини коррекция қилиш. Талаба қуйидаги кўникмаларга эга бўлиши лозим: Мумли болишчаларни тайёрлаш; Мумли болишчалар ёрдамида марказий жипслашувни ўлчаш; Тиш протезини мумли асосини оғиз бўшлиғида ўлчаш; Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини беморга топшириш; Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протез асосини қайта тиклаш; Синган тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини тиклаш учун қолип олиш; Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини чегарасини коррекция қилиш.
Таълим бериш усуллари	маъруза амалий машғулотлар
Таъминот	Препаратлар, стоматологик жамланма, бормашина, қошиқлар, протезлаш хомашёси, муляжлар, дарсликлар, тарқатма материаллар, тестлар, вазиятли масалалар, ўқув қўлланмалар.

Ўқитиш натижалари

Модулни якунлаганда талаба билади:

бемор оғзидан анатомик, икки қаватли, ёрдамчи қолипларни олиш;
шахсий қошиқ ёрдамида функционал қолип олиш;
борларни фарқлай билиш ва турли дастакларга фиксация қилиш;
тишларни танлаб чархлаш;
окклюзиография ўтказиш;
мумли болишчаларни тайёрлаш;
мумли болишчалар ёрдамида марказий жипслашувни ўлчаш;
тиш протезини мумли асосини оғиз бўшлиғида ўлчаш.
тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини беморга топшириш;
тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протез асосини қайта тиклаш;
синган тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини тиклаш учун қолип олиш;
тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини чегарасини коррекция қилиш.

Модулни якунлаганда талаба бажара олади:

9-семестр якунида

Бемор оғзидан анатомик, икки қаватли, ёрдамчи қолипларни олиш;
Шахсий қошиқ ёрдамида функционал қолип олиш;
Борларни фарқлай билиш ва турли дастакларга фиксация қилиш;
Тишларни танлаб чархлаш;

Окклюзиография ўтказиш.

10-семестр якунида

Мумли болишчаларни тайёрлаш;

Мумли болишчалар ёрдамида марказий жипслашувни ўлчаш;

Тиш протезини мумли асосини оғиз бўшлиғида ўлчаш;

Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини беморга топшириш;

Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протез асосини қайта тиклаш;

Синган тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини тиклаш учун қолип олиш;

Тўлиқ олиб қўйиладиган тиш протезини чегарасини коррекция қилиш.

